

KÁLNAY ADÉL

Amit megtart az emlékezet

Szeretett így ülni, hátát nekitámasztani a korlátnak, szemét lehunyni, arcát odartartani a leveleken átszűrődő fénynek és hallgatni. Menedék volt ez a terasz, öreg, recsegő lépcsőiből kihallatszott a szű percegése, ha éppen nem rezdült, zümmögött, csiripelt, moccant semmi teremtett lény, s a lágy szellő sem számlálgatta egyenként a hullni készülő leveleket. Amióta máshol élt, valahányszor fáradtnak vagy zaklatottnak érezte magát, mindig ez a terasz jelent meg, előúszott emlékei tengeréből, mint egy lágyan ringatózó sajka, máskor meg szigetnek látta, biztonságot, otthont nyújtó szigetnek. S ahogy múltak az évek, egyre nagyobb szüksége lett egy ilyen szigetre, fárasztó, zavaros életet élt, minden csak halmozódott, tornyosult, folyton csak a nyüzsgés, az igyekezet, s mégis ijesztő üresség vette körül, s ez az üresség aztán észrevétlenül bekúszott a testébe, birtokba vette a szívét, elméjét.

Azt hiszem, soha nem jövök ide többet, mondta annak idején, és behúzza a kiskaput, nincs, akiért még jöhetnék. Merthogy eladták a házat, vagy inkább odaadták, annyira csekély volt az összeg, amit kaptak érte. Nem akarom látni, nem érdekel, hártotta el, amikor a temetés után az új tulajdonost be akarták mutatni, elképzelhetetlennek tűnt, hogy nagyanyja után egy idegen éljen ott, aki majd mindent felforgat, átrendez, kidob. Futva menekült az állomásra, legszívesebben gyalog nekivágott volna, oly későn jött a vonat. Elmenekült, hogy soha többet vissza ne térjen. Most pedig annyi év múltán mégis itt ült a teraszon, őszi nap melengette, a súlyos szőlőfürtök válláig értek, s lehunyt szemmel hallgatta az öregembert, aki amikor meglátta, nem kérdezett semmit, bólintott, és azt mondta csendesen: tudom, hasonlít. Melegség árasztotta el ettől, s rég áhított nyugalom, egyszerre megbocsátotta neki, hogy ő lakja ezt a házat hosszú évek óta. Legalább egy tehertől megszabadult, maradt még elég, ami elkísérte, amittől aludni sem tudott, ami fáradt, megtört emberré nyomorította.

Nem akartam sírni, mondta, s nem mozdult könnyei után, de ez a terasz, tárta szét kezét, nem is tudom, valamit elindított, s most... nem tudta befejezni, mintha elfogytak volna a szavak, láb alól fogy el így az út és visszahőköl az utazó.

Ismerem ezt, mondta akkor az öregember, egyszer, nagyon régen velem is történt, vagy inkább engem is megérintett valami.

Ősz volt, ilyen szép meleg ősz. Hajnalban mentem hazafelé, de mindegy is volt, hová, mert nagyon magányos voltam, szomorú és kétségbeesett. Zavaros gondolataimba merülve végül egy parkba értem, cél nélkül bolyongtam a fák közt, majd lelkem terhétől fáradtan rogytam le a fűbe. Mondom, hajnal volt, a nap éppen csak rátalált a világra, eszébe sem jutott erejét fitogtatni, egyelőre inkább tájékozódott, átfúrta magát az ágak között, a harmatcseppekbe szívárványt ültetett, és bearanyozta a ringó pókhálókat. A fák már elfogadták a közeledést, odatartották fejüket a fénynek, és várták a simogatást, de a bokrok még szemérmesen kucorogtak, rejtegették éjszaka összegyűlt könnyeiket, mintha nem tudnának majd újat sírni helyettük. Bokor voltam én is akkortájt, szúrós, mogorva bokor, ragaszkodtam minden csepp könnyemhez, melyet a fájdalom, a harag, a kétségbeesés fakasztott szememből, s melyek mind lelkembe hulltak, s tóvá kerekültek; dehogyan engedtem felszárítani! A szép hajnal így inkább elle-

nemre volt, szépségét gonosznak láttam, a fénylő napot hazugnak, magamat pedig végtelenül ostobának. Mít keresek én itt, gondoltam keserűen, ebben a tökéletesre alkotott világban? Torz valómmal benyomultam a harmóniába, s így kényszerülök látni a legszörnyűbbet, a különbséget a teremtett világ és énközöttem. Csak azt láttam a hajnali derengésben, minden a legnagyobb és leggyönyörűbb összhangban működik, minden lény a teremtésnek attól szép, hogy a helyén van, én pedig otromba módon téblábolok, nem találok a helyem. Hirtelen rádöbbszem, hogy addigi életem elhibázott lépések sorozata volt, élesen láttam, hogy mindannyiszor, amikor a körülményeket okoltam, egyedül én tehettem arról, hogy rossz fordulatot vett a sorsom. Fáradt öregembernek éreztem magam, akinek már sem ereje, sem ideje nincs megváltozni. Hiába, harmincöt éves voltam, éppen feleannyi a mostani koromnak, a harmincöt év súlya mázsás teherként nyomta vállam, belegondolni se mertem, hogy mégannyit hozzávegyek. Már szégyellem, de bizony a halálra gondoltam azon a reggelen, a halálra, hogy jönne már el, s így vége lenne kínlódásomnak, melyet eddig életnek hazudtam. Mert minek élni? Meghalni hát, kívántam, mert a halál oly jó megoldásnak látszik, amíg nincsen túl közel! Önmagamra azonban nem bírtam volna kezem emelni, hát csak eldőltem a nedves fűben, s kétségbeesetten vágytam a megsemmisülést, az arcomba hulló harmatcseppek könnyeimhez keveredtek. Hosszú ideig fekvő voltam, azt hiszem, végül el is aludhattam. Aztán egyszer csak kinyitottam a szemem. Emlékszem tisztán az ég kékjére, távoli hideg kék, amilyen csak ősszel tud lenni, egy pókhálón keresztül néztem, s láttam, hogy valami nagy testű madár kering a magasban, majd hirtelen kifutott rejtékéből a háló gazdája, s egyszerre eltakarta előlem a keringő madarat. Látja, most, hogy így mondom, magam is meglepődöm, milyen élesen emlékszem minden részletre, mintha ma lenne, pedig addig és azóta is annyi minden történt, ami örökre a feledés homályába zuhant. Ki tudja, mit tart meg az emlékezet, de hogy nem véletlen, mi marad meg, az biztos. Ott, a pókhálót és azon keresztül az eget bámulva mozdulatlanul is éreztem, hogy valami megváltozott. Hogy valami nem olyan, mint mikor lefeküdtem. A bőrömlőn éreztem, meg valahol a testemen belül is, de nem tudtam meghatározni pontosan, hol, talán a szívem környékén, vagy inkább a homlokom mögött, nem, egyszerűen nincs helye, s mégis... hát éreztem, más a part, más a levegő, s ez még mind azelőtt volt, hogy meghallottam a hangot. Ez nagyon fontos, mert talán soha nem éreztem annyira azt, hogy valami van, mielőtt még lett volna, mint akkor. A hang készen volt, ott volt, csak még nem hallatszott, érti ezt? De aztán meg is szólalt, vékonykán, esendően, egy ideig nem is tudtam, mi az, olyan valószínűtlennek tűnt, hogy ott megszólaljon egy hegedű. Néhány másodpercig eltartott, mire rájöttem, hisz lehetett volna sírás is, vagy egy különleges madár, de nem, ez hegedű volt, bátortalan, csepp hangocská, nem ígért semmit, s nem is akart, csupán ott volt, ahogy a fák, a bokrok, s a többi mind, rögtön elfoglalva a helyét a levegőben, azzal áradt szét, így kénytelen voltam belelélegezni, s milyen jólesett így a légzés!

Onnan, ahol fekvő voltam, nem láthattam, ki játszik. Először azt gondoltam, talán nem is fontos. Nem volt egy kimunkált játék, hangversenyterembe végképp nem való, itt azonban otthon volt, mintha a földből kúszott volna elő, ahogy feltör a víz. Aztán mégis felkeltem, és előrementem egészen addig, ahol a sétányt sejtettem. Izgatott voltam, mintha tiltott dolgot csinálnék, gondoltam, s talán az is volt, de legalábbis helytelen, ezért nagyon óvatosan lestem ki a bokrok mögül. Hát... tudja, van úgy, hogy az emberrel semmi különös nem történik, s mégis hirtelen megváltozik benne valami, nem is tudom, mi, de onnantól más lesz. Másként lát, másként gondolkozik. Akivel

nem történt hasonló, az el se tudja képzelni. Öreg vagyok már, sokat gondolkoztam ezen, s higgye el, én sem tudom, hogyan működik. Nos, az egyik padon egy üres hegedűtok és egy táska feküdt, a pad mellett egy ember ült tolókokcsiban, úgy tűnt, már elég öreg. Fejét előrehajtott, nem lehetett tudni, aludt-e, vagy nézett valamit. Kicsit távolabb pedig egy kislány állt, olyan tizenkét-tizenhárom éves, állt és hegedült. Az egésznek semmi köze nem volt a valósághoz, hirtelen úgy tűnt, mintha semmi egyéb nem létezne, csak ez a park, az idő is megállni látszott. Én pedig csak néztem azt a kislányt, olyan vékony volt, hogy a reggeli nap szinte átvilágította, kis fények bújtak elő hajából, ruhájából, s a vonó minden mozdulatnál megcsillant, mintha ezüstsál feszülne rajta. Még játszott néhány dallamot, aztán leengedte a kezét, odament a tolószékes férfihoz, és mondott valamit. A férfi felemelte a fejét, odahúzta magához a kislányt és megsimogatta. A kislány elpakolt, odaállt a tolószék mögé, kioldotta a kereket, és lassan megindult az úton. Eltűntek a szemem elől, már csak a kavicsok csikorgását hallottam, végül ismét a csend.

Nohát, én innen számítom az időt. Az én időm innen kezdődik, ettől a reggeltől, amikor megéreztem valamit. Azt, hogy több van, mint ami látszik. Ezt alig tudom másként mondani, pedig így tökéletlen. Nem a titkot tudtam meg, hanem, hogy a titkok léteznek. Hátranéztem, bent a fák között még ott feküdt az a fiatalember, aki végső-kig elkeseredve vetette magát a fűbe. Ott maradt félelmeivel, tehetetlenségével, korlátaival örökre. Én pedig nekivágtam az új időnek.

Szép történet, mondta, s lassan rányitotta a szemét az öregre. Szép, felelte, de ez a terasz is ér annyit... magának. Úgy értem, ha most majd elmegy innen, lehet, hogy más lesz. Más lesz, visszhangozta, s valami nagyon halvány reménység moccan benne, szinte csak lehelletnyi. Sokáig ültek aztán szótlanul, mindegyik nézett valahová nagyon messze, ki-ki a maga történetébe.

Eliramlik minden, mi jó és rossz

Halkan és gyorsan sírt. A könnye marta arcát, lefolyt vékony kis nyakán, becsorgott az inge alá. Egyik kezével az üres kannát markolta, a másikat ökölbe szorította, mereven tartotta. A szél egyre erősödött, telehordta arcát, haját virágszirommal. Száját hangtalan kiáltás feszítette szét, szemét szorosan összezárta, csak a könnyecseppek értek ki a résen. Így ment a kisgyerek, cipelte szívének minden fájdalmát, s nem másért sírt, csak mert megint túlcserdült a bánat, s ilyenkor ki kell zúdulnia valahol, hogy legyen hely a következőknek. Talán, ha valaki törődött volna vele, ha megkérdezik, mi bajod, talán..., de ilyen ember nem akadt. Még anyja se, aki azért a legközelebb állt hozzá, még ő se tudta valahogy kimondani. Ám az is lehet, hiába is kérdezik, nem tudott volna válaszolni. Nem biztos, hogy egy tízéves gyerek el tudja mondani, miért fáj neki ez a világ, de sírni tud miatta.

Nehéz lehetett a széllel szemben haladni, mert hamarosan megállt, hátat fordított, szétvetette lábát, hogy biztosan álljon, és visszanezett a megtett útra. A térdig érő fű még nem tért magához lépteitől, girbegurba kis folyosó vezetett le egészen a kert végéig. Onnan jött a kisfiú, abból a kertből, a kert mögötti házból. Ott élt a család, az ő családja, melyet talán csak ennyi különböztetett meg a kisfiú számára a többi családtól, hogy éppenséggel ez az övé. Nézte a kertet, a házat, valami kilátszott belőle a fák

közül, s nem gondolta azt, milyen jó, ez az én otthonom. Ilyet sose gondolt. Ha mondott, gondolt erről valamit, ha beszélt ilyesmiről egyáltalán, az legföljebb ennyi volt: itt lakom. Nem volt pedig szívtelen, közömbös, de mi mást mondhatott volna? Kis élete ugyanúgy folyta, bármely másik családba születik. Mindenki egyforma életet élt abban a völgyben és a többiben is, amerre csak járt és ismerős volt. Minden ugyanúgy történt, mintha az emberek is ugyanazok lennének, csak más arccal, más hanggal. A férfiak mind durvák voltak és szótlanok, pálinkát és bort ittak, olykor összeverekedtek, a nők rosszkedvűen hajlongtak, cipekedtek, korán megőszültek. A gyerekek pedig vagy bandákba verődve ijesztgették a környék macskáit, s egyéb pompás játékot űztek, vagy éppen büntetésüket töltötték valamely sarokban, esetleg visítottak az ütlegek alatt. Am a kisfiú más volt, teljesen más, s ez óriási terhet jelentett a számára. Nem élvezte, ha nyüzsitének félelmükben az állatok, nem szeretett csúfolódní, nagyokat köpni, és kacskaringókat káromkodni. Félt a borszagú férfiaktól, apjától a legjobban, sajnálta a megállás nélkül gürcölő asszonyokat, és éjszakánként szépeket álmódott. Persze hogy észrevették hamar, hogy nem odaváló, pedig szegény annyira igyekezett úgy élni, mint a többiek. De aki sír, amikor nevetni kéne, és elfut, amikor támadni, arról hamar kiderül, hogy idegen. Lassan aztán a kisfiú is leszokott az alakoskodásról, már színlég sem vett részt semmiben, inkább hagyta, hogy kicsúfolják, megdobálják.

Aztán ennek is vége lett, mindenkinek levegő lett a kisfiú, apja azért hébe-hóba elverte, nem volt miért, de hát olyan bosszantó, ha ilyen fia van az embernek. Ha a kocsmában mások fiaikkal dicsekedtek, hamar elborult a tekintete, s ilyenkor már útban hazafelé tört egy hosszú vesszőt. Talán ha ezt meglátva a kisfiú elszalad, vagy jajgat a vesszősuhogásra, ez megnyugtatta volna apját, de nem! Megállt, és szomorú szemmel figyelte apját, aki még akkor is magán érezte fia tekintetét, amikor az leborulva, hang nélkül túrte az ütések. Ez csak még dühösebbé tette. Nem tudta, mit szeretne kivenni belőle, csak azt akarta, hogy neki is legyen normális fia, akit amikor verni kell, nem érez lelkifurdalást, amitől aztán még jobban haragszik rá.

Ez persze elég ritkán történt, s igazán nem is volt olyan nehéz az élet, a kisfiú legalábbis nem érezte úgy.

Azt csinálhatott, amit akart. Anyja néha ellenőrizte, de akkor is inkább azért, hogy a rábízott munkát elvégezte-e, azzal meg nem volt gond. Szeretett dolgozni, szeretne látni, hogy valami nem volt, aztán egyszer csak lesz, s mindez az ő keze nyomán. Alkalmazkodott, és cserébe szabadságot kapott, az „észre sem veszlek” szabadságát, s jó volt ez így. Sokáig állt a kisfiú, mint aki arra vár, hogy felegyenesedjen végre a fű, vagy mintha búcsúzna, hisz olyankor szoktak hosszan visszanezni. Még az is lehet, hogy gyönyörködött, volt miben, a tavasz megittasulva saját szépségétől, a hosszú ideig tartó szemérmes gombolkozás után széttárta ruháját, s teljes pompájában rázuhant a tájra. Soha nem látni annyiféle zöldet, a találkozás örömeire virágba öltöztek a fák, a föld pedig lélegzett, friss földszagot fújt ki, s belélegezte a virágok illatát. Talán a kisfiú egyszer magától is észrevette volna mindezt segítség nélkül, a dolog azonban úgy alakult, hogy mégsem volt teljesen egyedül. Nagy adománya a sorsnak, ha egy csöppnyi helyre két ugyanolyan virágot ültet, két idegent a sok egyforma közé.

Volt egy ember, egy nagyon öreg ember, aki mindarra felhívta a figyelmét, amit meg kell látni a világból. Különös találkozás volt az övék. Évekkel ezelőtt apja a kanca elléséhez hívta az öreg fiát, de az valamiért nem jöhetett.

Nagyon jól emlékezett a kisfiú, pedig már igen régen volt, mit mondott az apja, amikor az öreg belépett az istállóba. Maga az, mondta, és kétkedőn nézte szikkadt tes-

tét, oszt van még ereje hozzá? A kisiú azt se felejtette el, mennyire szégyenkezett apja tapintatlan beszéde miatt, szerette volna valahogy jóvá tenni, de nem jutott akkor semmi eszébe. Ám az öreg csak mosolygott, és egyáltalán nem haragudott. Annyi még talán van, s lehajolt a kancához. Fel sem egyenesedett addig, amíg a nedves kiscsikó ott nem vonaglott a szalmán. Nehéz szülés volt, mondta aztán, kezét törölgetve, de nem nézett senkire, mintha a kancának szólt volna. Az, felelt az apja, aztán mást nem is mondott.

Legalább megköszönte volna, szomorkodott este a kisiú, nem igaz, hogy ennyit se tud mondani, szorította ökölbe a kezét, nem értette, miért, de ez jobban fáj, mint a verés. Később, amikor már sokat beszélgettek, egyszer szóba került ez is. Ugyan, legyintett akkor az öreg, ismerem apádat pólyás korától, tudom, milyen kívül-belül. Sokáig nevetgélt még csak úgy a bajusza alatt, végül elkomolyodva fordult a kisiúhoz.

Jegyezd meg, mindenkitől csak annyit várj, amennyit az adni képes. Így talán nem fogsz csalódní. Nem mindent értett a kisiú abból, amit az öreg mondott, mégis jó volt hallgatni. Úgy érezte, nagyon fontos dolgokat hall tőle, s a többi nem számított. Az öreg gyakran így szólt: ezt te még nem értheted, de ő vadul bizonykodott, félt, hogy akkor nem hall meg mindent, mert akár értette, akár nem, különös hatással volt rá.

A kisiú ismét elindult, a szél közben megváltoztatta irányát, s még erősebb lett. Úgy érezte, felfújja őt a dombtetőre, ahol aztán kedve lesz kitérni a kezét, s elképzelni, ahogy a szél kabátja alá kap, felemeli, és már repíti is a házak fölött, a dombok és erdők fölött. Hányszor eljátszotta már ezt, hisz olyan egyszerűnek látszott! Egyszer rajta is kapták, lábujjhegyen állt a tetőn, könnyűnek érezte magát, szemét lehunyva ágaskodott, már érezte, mindjárt emelkedik, s hirtelen ott tolongtak körülötte a gyerekek, és visítottak az élvezettől, végre csak kiderült, hogy valami baja van, hogy nem tiszta szégyen! Azóta sokszor, sokféleképpen csúfolták már: hol a szárnyad, vigyázz, el ne fogjon a héja, messzi van Afrika, ilyesmiket kiabáltak. Csak hadd mondják, vizasztalta az öreg, nekik az a jó, ha mondják, neked meg, ha ott állsz és érzed a repülést. Cserélnél velük? Ettől aztán megnyugodott, hisz cserélni végképp nem akart.

Ahogy felért, a szél majdnem felkapta valóban, de most nem volt kedve repülni.

Felnézett az égre, súlyos, fekete felhők robogtak felette, a nap pillanatokra tűnt el, felvillanása inkább ijesztő volt, mintha nem akarna véget érni ez a robogás és villogás, mintha ezentúl megállíthatatlanul így iramlana el minden, ami jó és rossz. A kisiú behúzta a nyakát, megtörölte az orrát. Már nem sírt. Átnézett a másik dombra, amögött lapult a völgy, ahová nap mint nap megette az utat, ahogy most is elmegy majd. Am ezúttal minden másképp van. Még a sírás is más. Régen, de még tegnap is a szomorúsága pont addig tartott, amíg felért a dombtetőre. Onnan már megkönnyebbülten futott tovább végig a gerincen, aztán az itatókútnál rákanyarodott a másik dombra, s innen már látta a házat, az egyetlen helyet a földön, ahol vártak rá. Most is elfogytak a könnyei, mire a tetőre ért, csakhogy most a sírás hiábavalósága dermesztette meg őket, hogy mincs értelme még sírni sem, mert nem lesz könnyebb. Látta maga előtt az istálló, érezte a kicsit fojtó, mégis kellemes szagot, a friss széna, az alom és az állatok párája vegyült a meleg tej illatával, látta az öreg kuckóját, hallotta, ahogy erős sugarával a saját oldalához spriccel a tej. Ezek a hangok és szagok, és a meleg jelentették sok idő óta már számára a biztonságot. Az öreg régóta az istállóban lakott, ezen nemigen lepődtek meg arrafelé az emberek. Elvégzett minden munkát, amíg bírt dolgozni. Naponta háromszor ott találta az istálló ajtaja előtti kövön a tányér ennivalót. Mióta nem

tudott felkelni, a kisfiú vitte be az előző esti vacsorát, s az aznapi reggelit, ebédet is. Ilyenkor az öreg mindig azt mondta: ki bír ennyit enni, és kérte, hogy a kisfiú vigye ki a disznóknak. Sokszor tele volt esővízzel, vagy szélhordta szeméttel az étel, de az öreg elhárította a kisfiú döbbsétek tekintetét. Nem hibáztatom őket semmiért. Valamit biztos én is rosszul tettem, ahogy mindnyájan itt a földön. Sok a dolguk, s látod, csak mindennap hoznak enni, s milyen bőven mérik. Némely embernek ennyi se jut, mondta még, és nem volt hajlandó tovább a családjáról beszélni. A kisfiú mindig megfogadta, hogy amikor be megy a házba fizetni a tejért, megkéri őket, vigyék már be az öregnek az ételt, hisz úgymint bejárnak az istállóba, de végül soha nem merte. Vannak dolgok, amiket addig halogat az ember, amíg már késő megtenni. Ezt is az öreg mondta egyszer régen, de azt is hozzátette, hogy talán bánjuk ezt, de rájövünk, nem is olyan nagy kár érte. Eszébe jutott a kisfiúnak, hogy ez most egy ilyen eset, nagyon fáj a gyávasága, s azon törte a fejét, vajon erre igaz-e a mondás második fele, s odajutott, hogy nem.

Ettől újból sírásra görbült a szája. Kapott egyszer ajándékba egy igazságot, s most nem válik be a használatnál, hát hogy van ez?

Közben már elhagyta az itatót, itt kicsit ereszkedni kellett, aztán rézsút felkaptatni a másik dombra. Innen már jól látszott a ház, mindjárt odaér. Az éjjel jeges vízzel álmódott, rögtön tudta, hogy baj van, állatokat sodort az áradat, s ő a domb tetején ült, de úgy, ahogy az ágy szélén ül az ember, nézte a fel-lemerülő állatokat, s a lába belelógott a vízbe. Arra ébredt, hogy fázik, a lába jég hideg, leesett róla a takaró, s ilyenkor, tavasz elején már nem fűtenek a szobában. Szokása szerint az ágyban öltözött, a konyhából behallatszott apja érdes hangja. Tegnap, mondom, hogy akkor na, ingerkedett. Sziszegő hangot s valami morgásfélét hallott a kisfiú, s tudta, hogy apja éppen most lökte le az első pohár pálinkát, s rázkódik tőle. Tegnap délután lehetett, én is a kocsmában hallottam este.

Hát kitellett neki, öreg volt már! A kisfiú rögtön tudta, hogy az öregről van szó. Az álombeli jeges víz most a szívéig ért hirtelen, s nagyot kellett sóhajtania, hogy ne roppantsa össze. Első gondolata az volt, mi lesz most övele, s ettől tovább nem is jutott. Ez a gondolat kísérete fel a dombra is, ettől a gondolattól ömlött szeméből a könny, gyűlölte ezt a gondolatot, mert ekkora fájdalmat okozott. Honnan is sejtette volna, hogy az öreg nélkül soha nem ismeri meg azt az iszonyú érzést, ami most a markában tartja, s nevét nem, csak erejét tudja, hogy nem ismeri meg a magányt?

Amikor a tejet a kannába öntötték, a kisfiú csak lopva mert az istálló felé nézni. Az ajtaja kitérve állt, az öreg minden holmija, a ruhája és a matracok ott heverték távolabb, tüzelésre várva. Az ajtó előtt, a nagy kövön ott volt egy tányér leves, a tegnapi ebéd, s a kisfiú jól látta, hogy a szél telehordta virágszirommal csakúgy, mint az ő kócos haját. Ekkor szemét ismét elfutotta a könny, nem törődött senkivel, magával sem, az öreget sajnálta, az istállót, a tál ételt a kövön, talán az egész szerencsétlen világot, és zokogva iramodott el, hogy vissza se jöjjön többet. Ahogy a kannára a tetejét rátette, kövér könnyecsek pottyantak a tejbe, mint mikor elered a zápor.

Este, amikor szólanul ették a vacsorát, minden korty tejnél titkon a többieket figyelte, észreveszik-e, milyen sós a tej. De rajta kívül ezt senki sem érezte.